

דכופר, הרה **אמינא**: בדעתו של חובל⁽³²⁾ הדבר תלוי: **אי בעי** אם רצונו של החובל **עינו ניתיב** [יתן את עינו לסמאה], **ואי בעי** דמי **עינו ניתיב**.

קא משמע לן: דילפינן מבהמה, מה "מכה בהמה" נאמר לתשלומין ולא לחבול אבר מאבריו של המכה, אף "מכה אדם" לתשלומין נאמר, ולא לחבלה.

עתה מביאה הגמרא כמה דרשות של תנאים ש"עין תחת עין" – ממון:

א. **תניא** בכרייתא: **רבי דוסתאי בן יהודה אומר**: "עין תחת עין" שאמר הכתוב, תשלומי ממון הם.

אתה **אומר**: ממון, או **אינו אלא** [שמא נפרש] **עין ממש**!?

אמרת [יש לך לומר]: אי אפשר לפרש עין תחת עין – ממש, כי, הרי שהיתה עינו של זה גדולה, ועינו של זה קטנה, היאך אני קורא ביה: "עין תחת עין"?!⁽³³⁾

כלומר: אם עינו של החובל אינה שווה לעינו של הנחבל, אי אפשר לקיים עין תחת – במקום – עין, שהרי אם עינו של החובל משובחת ואתה מוציא את עינו, נמצא שחבלת בו יותר ממה שהוא הזיק.

ואם עינו של החובל גרועה מעינו של הנחבל, נמצא שלא חבלת והזקת לו כמו שהוא חבל והזיק לחבירו!?

מ"סמוכין" מאי מקשה מכה למה לי?! – תוספות.

ולפי מה שנתבאר [לעיל הערה 21 אות ד] דהכא הוי "מוכח" או "מופנה" לדרוש "סמוכים", אתי שפיר הא דמקשה מכה מכה למה לי.

32. כך משמעות לשון ניתיב בפשוטו, וכן משמע במאירי. ויש גורסים בגמרא: **אי בעית סיב דמי עינא**, **ואי בעית עויר עינא**; לישנא אחרינא אי בעי עינו ניתיב וכו'. וביאור הפלוגתא הוא, האם בנחבל הדבר תלוי או בחובל.

ובתוספות רבינו פרץ גרס כגירסא דידן ומפרש דקאי אנחבל, והכי מידריש קרא: לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר, כלומר שאם הכהו הרוצח וירצה היורש ליקח מן הרוצח דמי כופר המת לפוטרו מקטלא – אין שומעין לו. אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאינם חוזרים, כלומר שיתנו בית דין לנחבל מה שירצה ליקח מן החובל או הדמים או האבר.

33. יש לשאול: אמאי לא קאמר רבי דוסתאי דאם עינו של אחד גדולה ועינו של אחד קטנה, אי אפשר לקיים "משפט אחד יהיה לכם", כדאמרינן בסמוך לענין קטן שהרג את הגדול!?

ויש לומר: דעדיפא מינה קאמר, שאין לשון "תחת עין" מתקיים כאשר אינם שוים בעיניהם. אי נמי בהא קמפלגי רבי דוסתאי וסוגיא דגמרא, רבי דוסתאי סבירא ליה דשפיר הוי "משפט אחד", אם לכל אדם מוציאין עין תחת עין, או שהורגים קטן שהרג את הגדול וכו'. [יורק כאשר לאחד מוציאים את העין ואחד משלם ממון, לא הוי "משפט אחד" אליבא דרבי דוסתאי].

ועל כן אמר רבי דוסתאי דלא הוי "תחת עין", ולא אמר דלא הוי "משפט אחד", אבל סוגיא דגמרא סבירא ליה דלא חשיב "משפט אחד" בין בעין גדולה תחת עין קטנה, בין בקטן שהרג את הגדול, לפיכך דחינן ואמרינן נשמה שקיל מיניה, נהורא שקיל מיניה – "מרומי שדה".